

6. Речицький В. В. Проект Конституції України – 2012. / Харківська правозахисна група. – Харків : Права людини, 2012. – С. 58-59.

7. Про основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки: Закон України від 9 січня 2007 р. № 537 // Відомості Верховної Ради України. – 2007. – № 12. – Ст. 102

8. Про схвалення концепції сприяння органами виконавчої влади розвитку громадянського суспільства: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 21 листопада 2007 року № 1035-р // Офіційний вісник України. – 2007. – № 89. – Ст. 3284.

9. Про затвердження Порядку сприяння проведенню громадської експертизи діяльності органів виконавчої влади: Постанова Кабінету Міністрів України від 5 листопада 2008 року № 976 // Офіційний вісник України. – 2008. – № 86. – Ст. 2889.

10. Колективні політичні права і свободи людини та громадянина в Україні: проблеми теорії та практики : монографія / С. І. Григоренко, Я. О. Григоренко, В. І. Козлов, Л. В. Новікова, О. С. Передерій; за ред. Л. В. Новікової. – Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2013. – 352 с.

11. Новак В. Неурядові організації або соціальне партнерство між державою і громадянським суспільством: зарубіжний досвід // Вісн. нац. акад. держ. управління при Президентові України. – 2005. – №1. – С. 359-364.

12. Про громадські об'єднання: Закон України від 22 березня 2013 року № 4572-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2013. – № 1. – Ст. 1.

13. Про молодіжні та дитячі громадські організації: Закон України від 1 грудня 1998 року № 281-XIV // Відомості Верховної Ради України. – 1999. – №. – Ст. 2.

14. Берченко Г. В. Громадянське суспільство в Україні: конституційні аспекти : моногр. / Г. В. Берченко. – Х. : Юрайт, 2014. – 208 с.

УДК342.951:364.442

МОЛОДІЖНІ ГРОМАДСЬКІ ОРГАНІЗАЦІЇ В СИСТЕМІ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ МОЛОДІ

Закриницька В. О.,

кандидат юридичних наук,
старший викладач кафедри
державно-правових дисциплін
юридичного факультету
Харківського національного
університету ім. В.Н. Каразіна

Анотація: Статтю присвячено визначенню поняття «молодіжні громадські організації» в системі соціального захисту. Аналізуються питання організації і функціонування молодіжних громадських організацій, перспективні напрями їх удосконалення.

Ключові слова: молодь, громадські організації, молодіжні громадські організації, молодіжна політика, система соціального захисту.

Аннотация: Статья посвящена определению понятия «молодежные общественные организации» в системе социальной защиты. Анализируются вопросы организации и функционирования молодежных общественных организаций, перспективные направления их усовершенствования.

Ключевые слова: молодежь, общественные организации, молодежные общественные организации, молодежная политика, система социальной защиты.

Annotation: The article is devoted to the definition of «youth organizations» in the system of social protection. The questions of organization and functioning of youth organizations, promising areas of improvement.

Key words: young, youth organizations, youth policy, social security system.

Розвиток України як соціальної правової держави передбачає створення дієвої системи соціального захисту населення та забезпечення його добробуту. Одним із провідних принципів створення такої системи та її функціонування є принцип соціального партнерства. Цей принцип передбачає взаємодію у вирішенні будь-яких питань соціального захисту між цими соціальними групами населення, державними інституціями влади, громадськими організаціями, об'єднаннями, благодійними фондами тощо. Повною мірою все вищенаведене стосується системи соціального захисту такої групи населення як молодь.

Одним з аспектів прояву принципу соціального партнерства у системі соціального захисту молоді є створення організаційних та правових умов для її самовираження, розвитку інтересів, захисту своїх прав, у тому числі і через реалізацію свого права на об'єднання в громадські організації.

Аналіз наукової літератури свідчить про чималий інтерес науковців, у тому числі і правознавців, до широкого спектру проблем, пов'язаних із роллю та місцем молоді у суспільному житті, її вікових особливостей, шляхів, форм та методів впливу на формування свідомості молодих людей, розвиток їх соціальних якостей та реалізації можливостей. Окрема група наукових праць присвячена сукупності питань, які стосуються державної молодіжної політики, системи соціального захисту молоді, у тому числі місця і ролі у цій системі молодіжних організацій.

З-поміж авторів, чий науковий праці безпосередньо стосуються молодіжних організацій, назовемо таких правознавців О.В. Лісовець «Теорія і методика роботи з дитячими та молодіжними організаціями України» [1], А.М. Половинець «Молодіжні громадські організації: критерії класифікації» [2], В.М. Кравчук «Держава і молодіжні організації в громадянському суспільстві» [3], М.П. Перепелиця «Державна

молодіжна політика: молодь про її формування та реалізацію» [4], М. Гуцалова «Молодь як об'єкт державної молодіжної політики» [5], А.В. Приходько «Становлення державної молодіжної політики в Україні в історичному контексті» [6], О.Т. Бень «Молодіжні громадські організації: концептуалізація поняття, функції, класифікація» [7], Д.С. Андреева «Генезис адміністративно-правового регулювання в галузі молодіжної політики в Україні в правовій доктрині» [8] та ін.

У той же час дослідження особливостей організаційно правових засад створення та діяльності молодіжних громадських організацій не ставилось в якості наукового завдання. Це значною мірою зумовлює мету та зміст даної статті.

Згідно Закону України «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні» від 5 лютого 1993 р. молоді люди – це громадяни віком від 14 до 35 років [9].

Важливо, разом з тим, що на сторінках наукових джерел існують і інші підходи до визначення вікових меж молоді. Так, наприклад, ряд вітчизняних дослідників виділяє три вікових групи молоді: 14-17 років – переважно школярі, які живуть з батьками і знаходяться, як правило, на їх повному утриманні. Визначальними векторами соціалізації на даному етапі виступають сім'я та школа; 18-24 – молодь, яка здобуває подальшу освіту в навчальних закладах I-IV-го рівнів акредитації. На соціалізацію молодої людини на даному етапі суттєво впливає навчальний заклад та зміна соціального оточення, при цьому роль сім'ї та «старого» оточення істотно зменшується; 25-29 років – молодь, яка працює. Соціалізація завершується завдяки включенню молодої людини в процес суспільного виробництва. Якщо соціалізація відбулася без викривлень та девіацій, по досягненню 30 років можемо говорити, робити висновки дослідників, вже про самостійну, повноцінну сформовану людину. Для порівняння, сучасні вікові межі поняття «молодь», що діють у більшості європейських країн, США та Японії, коливаються в межах від 13–14 до 29–30 років. В офіційних документах ООН щодо молоді застосовується такий розподіл: підлітки – особи у віці 10–19 років; молодь – особи у віці 15–24 років; молоді люди – всі особи у віці 10–24 років (Попова Н.П.) [10].

Визначення чітких вікових меж має безпосереднього значення для вирішення низки питань, які стосуються організації та функціонування молодіжних громадських організацій [11]. Зокрема, згідно чинного ЗУ «Про громадські об'єднання» від 22.03.2012 р. [12], засновниками молодіжних громадських організацій можуть бути особи які досягли 14 віку.

Молодь, як специфічна соціально-демографічна група, характеризується не лише віковими межами, але й місцем, яке вона посідає в соціальній структурі суспільства, особливостями соціального становлення і розвитку. Це, з одного боку, відрізняє молодь від інших вікових соціальних груп суспільства, а з іншого – дає їй змогу об'єктивно посідати цілком своєрідне місце і відігравати певну роль в усіх сферах життєдіяльності.

Важливо також ураховувати і те, що молодь є

однією з найбільш уразливих груп суспільства в економічному та соціально-правовому аспектах. Непоодинокими є випадки, коли молоді люди живуть в умовах підвищеної соціальної напруги і психологічного дискомфорту. Це призводить до поширення у молодіжному середовищі наркоманії, токсикоманії, алкоголізму, проституції та інших негативних явищ. Більшість молодих людей стоять перед складним життєвим вибором, до якого вони не готові ані психологічно, ані організаційно. У зв'язку з цим актуалізується проблема створення виваженої державної молодіжної політики, яка відповідає водночас потребам як молоді, так і держави, і яка має гуртуватись на проактивному підході, працюючи на випередження, а не маючи справу із подоланням наслідків. Не менш важливим є і наявність дієвого механізму реалізації такої політики. Вважаємо, що тільки поєднання цих двох умов може надати можливість отримати соціально позитивний результат.

Молодіжні громадські організації розглядаємо в якості важливої складової такого механізму. Нині в Україні зареєстровано чи не найменше громадських організацій у всій Європі. Адже «громадські об'єднання» - це об'єднання не тільки фізичних осіб, громадських спілок, а й об'єднання юридичних осіб з можливістю членства в них окремих осіб. Так, наприклад, в Україні на десять тисяч населення працює тільки 17 дитячих громадських організацій, у Хорватії таких організацій 85, а у Естонії більше 200 на десять тисяч населення. У зв'язку з цим представник програми розвитку ООН підкреслив, що скасувавши територіальність у реєстрації громадських об'єднань, Україна наблизилась до європейських норм функціонування недержавних організацій [13]. Якщо раніше громадські організації діяли лише на території, де вони були зареєстровані, то з даним законом, їхня діяльність може поширюватись на всю територію держави.

За сучасних умов правовою основою створення й діяльності громадських організацій в Україні є конституційне право на свободу об'єднання в громадські організації та політичні партії. Згідно ст. 36 Конституції України громадяни України мають право на свободу об'єднання у політичні партії та громадські організації для здійснення і захисту своїх прав і свобод та задоволення політичних, економічних, соціальних, культурних та інших інтересів, за винятком обмежень, встановлених законом в інтересах національної безпеки та громадського порядку, охорони здоров'я населення або захисту прав і свобод інших людей [14].

Крім Конституції України відзначимо значення таких Законів України як ЗУ «Про громадські об'єднання» [15], «Про молодіжні та дитячі громадські організації» від 01.12.1998 р. [16], «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні» від 05.02.1993 р. [17], «Про соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю» від 21.06.2001 р. [18] та декотрі інші. Так, Закон України «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні» є важливим у контексті досліджуваної проблеми тим, що у ст. 14-15 він визначає правовий статус молодіжних громадських організацій та гарантії їхньої діяльності. Ці питання

детальніше регламентуються Законом України «Про молодіжні та дитячі громадські організації».

Згідно ст. 3 Закону України «Про соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю» об'єднання громадян, благодійні, релігійні та волонтерські організації визначаються в якості одних із суб'єктів соціальної роботи з сім'ями, дітьми та молоддю [19].

Основу для розвитку державної молодіжної політики, практичної діяльності органів державної влади щодо її реалізації становлять положення Декларації «Про загальні засади державної молодіжної політики в Україні» від 15.12.1992 р., затвердженої Верховною Радою України від 15.12.1992 р. № 2859-ХІІ [20]. Декларація визначає сутність державної молодіжної політики, її значення, головні напрямки, принципи та декотрі інші питання.

Створення необхідних умов для діяльності молодіжних організацій, розглядаються, зокрема в якості одного із головних завдань державної молодіжної політики. Визначено їх значення для повноцінного соціального становлення та розвитку молоді. Відповідно до п. 3 Декларації основними завданнями державної молодіжної політики є такі:

- вивчення становища молоді, створення необхідних умов для зміцнення правових та матеріальних гарантій щодо здійснення прав і свобод молодих громадян, діяльності молодіжних організацій для повноцінного соціального становлення та розвитку молоді;

- допомога молодим людям у реалізації їх самореалізації їх творчих можливостей та ініціатив, широке залучення юнаків і дівчат до активної участі у національно-культурному відродженні українського народу, формуванні його свідомості, розвитку традицій та національно-етнічних особливостей;

- залучення молоді до активної участі в економічному розвитку України;

- надання державою кожній молодій людині соціальних послуг по навчанню, вихованню, духовному і фізичному розвитку, професійній підготовці;

- координація зусиль всіх організацій та соціальних інститутів, що працюють з молоддю [21].

Базового значення для визначення загальних засад діяльності громадських організацій, у тому числі молодіжних організацій має Закон України «Про громадські об'єднання» [22]. Згідно ч. 1 ст. 1 даного Закону громадське об'єднання – це добровільне об'єднання фізичних осіб та/або юридичних осіб приватного права для здійснення та захисту прав і свобод, задоволення суспільних, зокрема економічних, соціальних, культурних, екологічних, та інших інтересів. За організаційно-правовою формою громадське об'єднання утворюється як громадська організація або громадська спілка (ч. 2 ст. 1). У свою чергу, громадська організація – це громадське об'єднання, засновниками та членами якого є фізичні особи (ч. 3 ст. 1).

Окреме місце в цьому законі займає закріплення порядку утворення та реєстрації громадських об'єднань (Розділ II Утворення та реєстрація громадського об'єднання). Згідно ч. 8 ст. 9 вказаного Закону громадські об'єднання реєструються або повідомляють про своє утворення у порядку, передбаченому цим Законом, протягом 60 днів з дня

проведення установчих зборів. Дії від імені незареєстрованого громадського об'єднання або громадського об'єднання, повідомлення якого не прийнято в установленому цим Законом порядку, крім дій, пов'язаних з реєстрацією такого об'єднання або повідомленням про його утворення, забороняються (ч. 9 ст. 9).

Що ж до порядку реєстрації, то він урегульований ст. 12. Реєстрація громадського об'єднання здійснюється безоплатно органами виконавчої влади, на які відповідно до законодавства покладені повноваження з питань реєстрації громадських об'єднань (далі – уповноважений орган з питань реєстрації), за місцезнаходженням громадського об'єднання (ч. 2 ст. 12). Відповідно до ч. 11 ст. 12 уповноважений орган приймає рішення у формі наказу про реєстрацію громадського об'єднання і вносить до Реєстру громадських об'єднань відомості про зареєстроване громадське об'єднання та забезпечує внесення відомостей про зареєстроване громадське об'єднання як юридичну особу до Єдиного державного реєстру юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців (ст. 15 Реєстрація об'єднань громадян).

Згідно ст. 16 громадське об'єднання, яке має намір здійснювати діяльність без статусу юридичної особи, повідомляє про своє утворення уповноважений орган з питань реєстрації протягом 60 днів з дня його утворення. Для повідомлення про утворення громадського об'єднання його засновники або особа (особи), уповноважена представляти громадське об'єднання, подають (надсилають поштовим відправленням) до уповноваженого органу з питань реєстрації за місцезнаходженням громадського об'єднання заяву за формою, затвердженою Міністерством юстиції України.

Ці загальні засади створення та діяльності громадських організацій, набувають конкретизації щодо молодіжних організацій у Законі України «Про молодіжні та дитячі громадські організації». Відповідно до ч. 1 ст. 2 даного закону, молодіжні громадські організації – це об'єднання громадян віком від 14 до 35 років, метою яких є здійснення діяльності, спрямованої на задоволення та захист своїх законних соціальних, економічних, творчих, духовних та інших спільних інтересів [23]. Засновниками молодіжних та дитячих громадських організацій, можуть бути громадяни України, а також іноземці та особи без громадянства, що перебувають в Україні на законних підставах, які досягли 15-річного віку (ст. 4). Згідно ст.5 членство молодіжних громадських організацій може бути як індивідуальне, так і колективне, фіксоване або ж не фіксоване, індивідуальними членами молодіжних громадських організацій можуть бути особи віком від 14 до 35 років [24].

Необхідно зауважити, що прийняття Закону України «Про молодіжні та дитячі громадські організації» позитивно вплинуло на розвиток молодіжної ініціативи, формування багатоманітності молодіжного руху. До найважливіших наслідків його запровадження належать отримані громадськими об'єднаннями можливості залучення до розроблення і обговорення проектів рішень з питань державної політики щодо дітей та молоді; отримання:

інформації про державну молодіжну політику; методичної, організаційної допомоги з питань соціального становлення та розвитку молоді; фінансової підтримки з боку органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування.

Молодіжні організації, їх спілки користуються всіма правами, наданими їм Законом України «Про громадські об'єднання», Законом України «Про молодіжні та дитячі громадські організації» та іншими законодавчими актами.

Відмітимо, що на сторінках наукових джерел використовуються різноманітні підходи до класифікації молодіжних громадських організацій.

Наприклад О.Т. Беня за таким критерієм як статутні завдання молодіжних громадських організацій поділяє їх на виховні, студентські, профспілки, екологічні та інші [25]. В. Кулік виділяє громадські політичні організації, молодіжні фахові об'єднання та організації за інтересами, молодіжні благодійні фонди, релігійні організації, студентський рух та деякі інші [26]. В даному випадку не визначено єдиного критерію поділу громадських організацій, фактично поєднано три критерії – організаційний статус організації, напрямок або зміст діяльності.

Авторами щорічної доповіді Президентів України, Верховній Раді України, Кабінету міністрів України про становище молоді в Україні класифікують молодіжні організації, як:

– Молодіжні філії політичних партій. Важливим чинником молодіжного руху є взаємодія його з політичними партіями. Безперечно, що співпраця з молодіжними організаціями є одним з найважливіших моментів у діяльності партії. Стосунки між ними в ідеалі повинні будуватись на основі взаєморозуміння, співпраці й автономності.

– Громадсько-політичні організації молоді. Існує значний прошарок молодіжних об'єднань, що зберігають свою незалежність, залишаючись самостійними ідейно-політичними утвореннями, і займають активну громадську позицію, іноді висуваючи навіть політичні вимоги. Щоб класифікувати такі організації відповідно до їх ставлення до домінуючого у сучасному світі типу приватновласницьких, суспільно-економічних відносин (тобто на підставі ступеня прийняття або неприйняття цього типу в цілому): ультраліві організації; ліві; лівоцентристські; центристські; правоцентристські; ультраправі.

– Молодіжні фахові об'єднання, організації за інтересами. Молодіжні об'єднання, які політично не заангажовані, утворюють наступну групу організацій, яка перевищує всі попередні не лише за кількістю організацій, а й за кількістю членів у кожній зокрема.

– Благодійні фонди для молоді та молодіжні благодійні фонди. Цей тип організацій не є досить поширеним у сучасному молодіжному середовищі. Однак їх діяльність є досить активною в напрямі акумуляції потрібних коштів та фінансування благодійних програм чи різноманітних молодіжних проєктів.

– Національні молодіжні організації. Об'єднання, утворені національними меншинами, які опікуються збереженням та поширенням серед молоді власних національних звичаїв, культури та традицій. Слід

відзначити, що серед національних організацій наявні не лише культурологічні, а й студентські, наукові, фахові, благодійні, спортивно-патріотичні тощо.

– Студентський рух. Аналізуючи молодіжний рух загалом, не можна не відзначити студентський рух як його складову частину. Серед студентських об'єднань, на нашу думку, слід виділити: профспілки; громадські студентські організації; органи студентського самоуправління.

– Молодіжні партії. За правовим статусом розрізняють формальні громадські організації (офіційно зареєстровані в органах влади, організаційно оформлені), а також неформальні організації (не зареєстровані юридично, створені спонтанно за ініціативою «знизу», згідно з усвідомленими спільними інтересами; незалежні від офіційних державних органів, діють без чіткої програми, за принципами самоврядування) [27].

Вже наведені підходи дають можливість уявити не тільки різноманіття молодіжних громадських організацій, але й їх роль та значення, потенціал для формування свідомості молодих людей, їх активної життєвої позиції, самореалізації, розвитку інтересів і таке інше.

Цікавими у цьому відношенні є висновки дослідників щодо основних функцій та показників ефективності діяльності молодіжних громадських організацій. Так, М.Ф. Головатий в якості основних функцій молодіжних громадських організацій розглядає такі: 1) організаційну (не лише з огляду на об'єднання в організацію, а й прищеплення вміння жити в колективі, спілкуватися); 2) виховну (прищеплення моральних цінностей у такий спосіб, щоб не нівелювати інтереси, риси характеру окремо взятої молоді людини); 3) комунікативну (безпосереднє спілкування людей, що входять до організації, збагачення досвідом, практикою спілкування в групі, колективі); 4) господарську (участь одноосібно або у групі, організації щодо створення матеріальної бази як організації, так і усього суспільства); 5) тощо [28].

Що стосується показників ефективності діяльності молодіжних організацій, то повною мірою погоджуємося з думкою Д.С. Андреевою, яка вважає, що головним показником ефективності діяльності молодіжної організації є те, наскільки вона дозволяє (сприяє) своїм членам самореалізуватися, впливати на різноманітні процеси [29].

Таким чином, можна зробити висновок, що в Україні здійснюється досить значна робота з молоддю. Разом з тим не можна не погодитися з висновками, що містяться у щорічній доповіді Президентів України, Верховній Раді України, Кабінету міністрів України про становище молоді в Україні, підготовленими Державним інститутом сімейної та молодіжної політики про те, що до основних проблем, які необхідно розв'язати на сучасному етапі, належать питання щодо подолання розриву між задекларованими підходами у сфері державної молодіжної політики та фактичним станом її реалізації. З одного боку українське молодіжне законодавство можна назвати таким, що має всі підстави вважатися одним з найкращих у Європі. Однак практика реалізації державної молодіжної політики характеризується тим, що задекларовані в

законодавстві положення знаходять втілення у вигляді обмежених «пілотних проєктів», а не реальних можливостей для всіх або переважної більшості молодих громадян.

ЛІТЕРАТУРА

1. Лісовець О.В. Теорія і методика роботи з дитячими та молодіжними організаціями України : навч. посіб. для студ. Вищ. навч. закладів / О.В. Лісовець. – Академія, 2011. – 256 с.
2. Половинець А.М. «Молодіжні громадські організації: критерії класифікації» / А.М. Половинець [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.academy.gov.ua/ej/ej12/txts/10pamokk.pdf>
3. Кравчук В. М. Держава і молодіжні організації в громадянському суспільстві / В. М. Кравчук // Підприємництво, господарство і право. – 2003. – № 12. – С. 65-67.
4. Перепелиця М. Державна молодіжна політика: молодь про її формування та реалізацію // Віче. – 2000. – № 10. – С. 47-60.
5. М. Гуцалова Молодь як об'єкт державної молодіжної політики / М. Гуцалова // Сучасна українська політика. Політики і політологи про неї. – К., 2011. – Вип. 22. – С. 210-217.
6. Приходько, А. В. Становлення державної молодіжної політики в Україні в історичному контексті / А. В. Приходько [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://intkonf.org/prihodko-av-stanovlennya-derzhavnoyi-molodizhnoyi-politiki-v-ukrayini-v-istorichnomu-konteksti/>
7. Бень О.Т. Молодіжні громадські організації: концептуалізація поняття, функції, класифікація / О.Т. Бень // Вісник ЛНУ. Серія соціологічна. – Вип. 2 – Львів, 2008. – С. 338-346.
8. Андрєєва Д. Є. Адміністративно-правове регулювання в галузі молодіжної політики в Україні: організаційно-правові аспекти: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07 / Д. Є. Андрєєва ; Нац. ун-т держ. податк. служби України. – Ірпінь, 2009. – 18 с. – укр.
9. Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні: Закон України № 2998-ХІІ від 05.02.1993 р. // Відом. Верхов. Ради України. – 1993. – № 16. – Ст. 167.
10. Щорічна доповідь Президентів України, Верховній Раді України, Кабінету міністрів України про становище молоді в Україні // «Молодь в умовах становлення незалежної України (1991-2011 рр.)». – 2012. – С. 314 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.dipsm.org.ua/files/2012/04/dopovid-molod11-ebook.pdf>
11. Щорічна доповідь Президентів України, Верховній Раді України, Кабінету міністрів України про становище молоді в Україні // «Молодь в умовах становлення незалежної України (1991-2011 рр.)». – 2012. – С. 314 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.dipsm.org.ua/files/2012/04/dopovid-molod11-ebook.pdf>
12. Про громадські об'єднання : Закон України від 22.03.2012 р. № 4572-VI // Відом. Верх. Ради. – 2013. – № 1. – Ст. 1.
13. Новий закон «Про громадські організації», обговорення законодавчої ініціативи // DEUTSCHE WELLE, NEWSru.ua: Новости Украины 2009–2013 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://europe.newsru.ua/article/15839109>
14. Конституція України : станом на 29 трав. 2013 р. // Відом. Верхов. Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
15. Про громадські об'єднання : Закон України від 22.03.2012 р. № 4572-VI // Відом. Верх. Ради. – 2013. – № 1. – Ст. 1.
16. Про молодіжні та дитячі громадські організації : Закон України № 281-XIV від 01.12.1998 р. // Відом. Верхов. Ради України. – 1999. – № 1. – Ст. 2.
17. Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні : Закон України № 2998-ХІІ від 05.02.1993 р. // Відом. Верхов. Ради України. – 1993. – № 16. – Ст. 167.
18. Про соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю : Закон України № 2558-III від 21.06.2001 р. // Відом. Верхов. Ради України. – 2001. – № 42. – Ст. 213.
19. Про соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю : Закон України № 2558-III від 21.06.2001 р. // Відом. Верхов. Ради України. – 2001. – № 42. – Ст. 213.
20. Про загальні засади державної молодіжної політики в Україні : Декларація № 2859-ХІІ від 15.12.1992 р. // Відом. Верхов. Ради України. – 1993. – № 16. – Ст. 166.
21. Про загальні засади державної молодіжної політики в Україні : Декларація № 2859-ХІІ від 15.12.1992 р. // Відом. Верхов. Ради України. – 1993. – № 16. – Ст. 166.
22. Про громадські об'єднання : Закон України від 22.03.2012 р. № 4572-VI // Відом. Верх. Ради. – 2013. – № 1. – Ст. 1.
23. Про молодіжні та дитячі громадські організації : Закон України № 281-XIV від 01.12.1998 р. // Відом. Верхов. Ради України. – 1999. – № 1. – Ст. 2.
24. Про молодіжні та дитячі громадські організації : Закон України № 281-XIV від 01.12.1998 р. // Відом. Верхов. Ради України. – 1999. – № 1. – Ст. 2.
25. Бень О.Т. Молодіжні громадські організації: концептуалізація поняття, функції, класифікація / О.Т. Бень // Вісник ЛНУ. Серія соціологічна. – Вип. 2 – Львів, 2008. – С. 338-346.
26. Кулік В. Молода Україна: сучасний організований молодіжний рух та неформальна ініціатива : Дослідження / В. Кулік, Т. Голубоцька, О. Голубоцький. – К. : Центр дослідження проблем громадянського суспільства, 2000. – С. 72–76.
27. Щорічна доповідь Президентів України, Верховній Раді України, Кабінету міністрів України про становище молоді в Україні // «Молодь в умовах становлення незалежної України (1991-2011 рр.)». – 2012. – С. 314 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dipsm.org.ua/files/2012/04/dopovid-molod11-ebook.pdf>
28. Головатий М. Ф. Молодіжний рух як об'єктивна передумова розробки і здійснення державної молодіжної політики в Україні / М. Головатий // Молодіжний і дитячий рух в Україні: історія і генезис. – К.: Укр. НДІ проблем молоді. – 1993. – С. 8–23.
29. Андрєєва Д. Є. Адміністративно-правове регулювання в галузі молодіжної політики в Україні: організаційно-правові аспекти: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07 / Д. Є. Андрєєва ; Нац. ун-т держ. податк. служби України. – Ірпінь, 2009. – 18 с. – укр.